

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

На сучасному етапі розвитку фінансової системи кожної країни одне з провідних місць займає бюджет держави. На відміну від інших ланок і сфер він охоплює все суспільство, кожен юридичну та фізичну особу.

На сьогодні особливо актуальним є ефективне управління бюджетом держави, яке значною мірою залежить від бюджетного менеджменту.

Термін «менеджмент» за своєю суттю є синонімом терміну «управління», але не повною мірою.

Отже, управління можна трактувати як процес впливу і, водночас, як систему суб'єктів і об'єктів управління та управлінських дій.

Управління в економіці - це свідоме спрямування економічних і соціальних процесів для досягнення збалансованості, пропорційності й оптимальності.[1]. Поняття «управління фінансами» пов'язують з управлінням на рівні держави чи галузі. На рівні підприємства різних організаційних форм та різних форм власності.

Щодо бюджету держави, то він є одним з основних інструментів реалізації соціально-економічної політики, що проявляється через систему перерозподільних відносин. Бюджет можна трактувати з англійської мови, як budget, а також від норманського тобто старофранцузького bougette. Бюджет дослівно можна перекладати як гаманець, шкіряний мішок чи сумка або ж портфель.

Отже, бюджет це – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [2].

Бюджетний менеджмент - це сукупність взаємозв'язаних дій (управлінських функцій), прийомів, методів, рішень, які направлені на управління бюджетними ресурсами і відносинами, які виникають в процесі руху бюджетних потоків.[5].

Бюджетний менеджмент також виступає одним із напрямів фінансового менеджменту. Під управлінням фінансами розуміють процес впливу на фінансові відносини, фінансові ресурси, їх організацію для здійснення ефективної фінансової політики.

Основна мета бюджетного менеджменту полягає у формуванні теоретико - методологічних засад бюджетного менеджменту, обґрунтування його завдань, функцій, методів, принципів і визначення напрямів його розвитку з метою підвищення ефективності формування і використання бюджетних ресурсів країни та вдосконалення бюджетного процесу [6].

Основними завданнями бюджетного менеджменту є:

- розкриття сутності бюджету та його ролі у суспільстві, визначення матеріальної субстанції бюджету держави як об'єкта управління;
- з'ясування економічної сутності бюджетного менеджменту, структурні складові, характерні ознаки та особливості в умовах демократичних перетворень;
- характеристика органів оперативного управління бюджетом, їхніх завдань, функцій, прав, обов'язків і структури;
- виявлення теоретико-методологічних і практичних засад бюджетного планування та розкриття напрямів його удосконалення;
- аналіз змісту та принципи виконання бюджету, бюджетного фінансування;
- вивчення організації, видів, форм бюджетної звітності, порядку її складання, розгляду і затвердження.

Найбільш повно система управління бюджетом реалізується у бюджетному процесі, який включає наступні стадії: складання проектів бюджетів; розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет). Учасниками бюджетного процесу виступають установи, органи, та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами). [6].

Бюджетний менеджмент регулюється законодавчими та нормативно-правовими документами згідно з Бюджетним кодексом України стаття 4 можна виділити: Конституцію України, Бюджетний кодекс України, Закон про Державний бюджет України, Нормативно - правові акти Кабінету Міністрів України та інші [2].

Бюджетний менеджмент, як і кожна система управління, складається з двох взаємопов'язаних частин, а саме суб'єкту та об'єкту управління.[6].

Об'єктом бюджетного менеджменту виступає бюджет, бюджетні потоки, бюджетні ресурси, централізований фонд грошових коштів держави, основний фінансовий план держави, доходи і видатки держави, а також бюджетна система держави [6].

Суб'єктом виступають органи управління бюджетом. Предметом є бюджетний процес та управління ним, який ґрунтується на методологічних та практичних засадах управління бюджетом. Ці засади включають наявність бюджетних відносин та пов'язані з розподілом та перерозподілом ВВП.[6].

Складовими бюджетного менеджменту є:

- бюджетне планування;
- організація виконання бюджету;

- облік виконання бюджету;
 - контроль за виконанням бюджету [4].
- Виходячи з складових бюджетного менеджменту загальними функціями управління є:
- стратегічне планування;
 - планування реалізації стратегії;
 - організація виконання розроблених планів;
 - облік;
 - контроль [3].

Розглядаючи саму систему управління бюджетом розуміють сукупність органів управління, етапів і методів управлінської діяльності у бюджетному процесі.

Система управління бюджетом представлена двома елементами - етапами і методами управлінської діяльності та органами управління в бюджеті. Схема бюджетного менеджменту представлена Керуючою системою (суб'єктом) та ланками: Органами законодавчої та виконавчої влади, бюджетними ресурсами, керівною системою (об'єктом), бюджетними відносинами, фінансовими органами держави.

Основою бюджетного процесу є бюджетне планування, яке визначається такими чинниками:

- чіткістю формулювання завдань і цілей, які вирішує держава;
- достовірністю інформації, що використовується при роз-рахунках показників проектів бюджетів;
- методологією бюджетного планування.

Бюджетне планування включає в себе такі види:

- стратегічне – розробка фінансових планів на перспективу терміном на декілька років. Прикладом може бути багаторічне бюджетне планування, яке має місце у низці європейських держав;
- поточне - складання фінансових планів на 1 рік, наприклад, державний чи місцеві бюджети;
- оперативне - фінансове планування на період до одного року. [5].

Отже, бюджетний менеджмент є необхідним елементом шляхом якого можна ефективно управляти персоналом з метою виконання ним встановлених завдань та цілей на основі науково обґрунтованих принципів раціонального підходу. Бюджетний менеджмент є невідомою частиною як на державному рівні так і на рівні установ чи відомств, слугує механізмом управління розподілу обмежених коштів на необхідні потреби без суттєвої різниці між ними в цих коштах. Також бюджетний менеджмент за своїм призначенням забезпечує дотримання правил формування й виконання бюджету, які відповідають принципам сучасної цивілізованої країни, громадського суспільства та ринкової економіки. Тобто бюджетний менеджмент створений для того щоб як найкраще керувати ресурсами та відносинами. [5].

Список використаних джерел

1. Розвиток бюджетного планування в Україні // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/b89f1c2a6105e2c0278e512681bb2f66.pdf>
2. Бюджетний кодекс України // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Бюджетний менеджмент: поняття та складові. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/13341/#:~:text>
4. Слободянюк Н.О. Бюджетний менеджмент [Текст] : конспект лекцій / Н.О. Слободянюк // ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2016. – 300 с. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1205/1/2017_MP_Slobodyanyk_Byudzheta%20men_mag.pdf
5. Сутність і складові бюджетного менеджменту // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5437202/>
6. Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник // [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://pidru4niki.com/72265/ekonomika/byudzhetniy_menedzhment
7. Бюджетний менеджмент // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://uadoc.zavantag.com/text/20035/index-1.html>.